

نگاهی به وضعیت شاخص‌های اقتصادی

به ویژه سیاست‌های پولی و ارزی کشور

تهیه و تنظیم: پریسا مطرانلویی

مرداد ۱۴۰۲

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

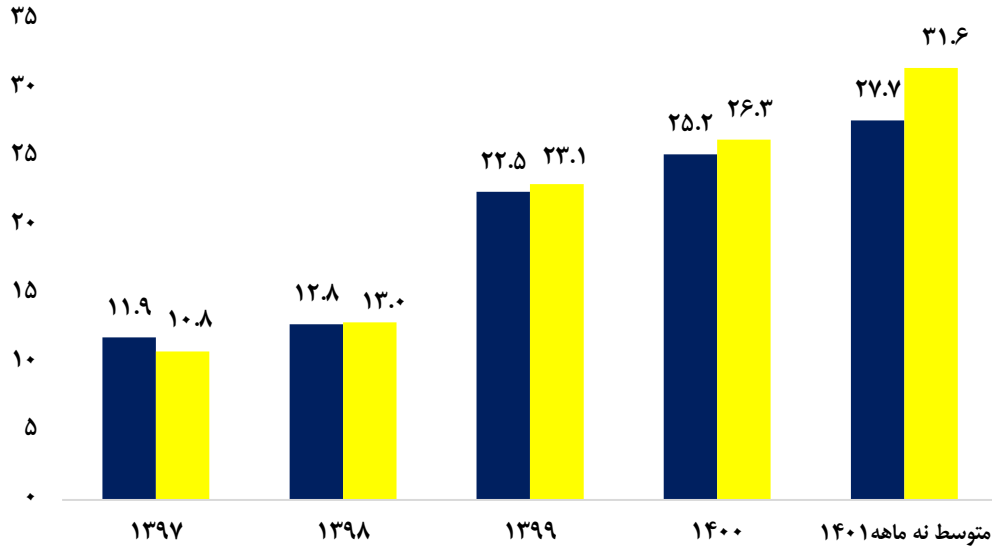

بخش اول

نگاهی به آخرین وضعیت شاخص‌های ارزی

نرخ ارز (دلار / هزار تومان)

■ متوسط نرخ فروش اسکناس در بازار غیررسمی   ■ متوسط فروش اسکناس در سامانه معاملات الکترونیک ارز

نرخ رشد

متوسط نرخ فروش اسکناس در بازار غیررسمی	متوسط فروش اسکناس در سامانه معاملات الکترونیک ارز	متوسط نه ماهه
۱۹.۸	۸.۱	۱۳۹۸
۷۷.۷	۷۵.۴	۱۳۹۹
۱۴.۱	۱۲.۲	۱۴۰۰
۱۹.۹	۹.۸	متوسط نه ماهه ۱۴۰۱
۵۲.۱	۳۷.۱	۴ ماهه ۱۴۰۲

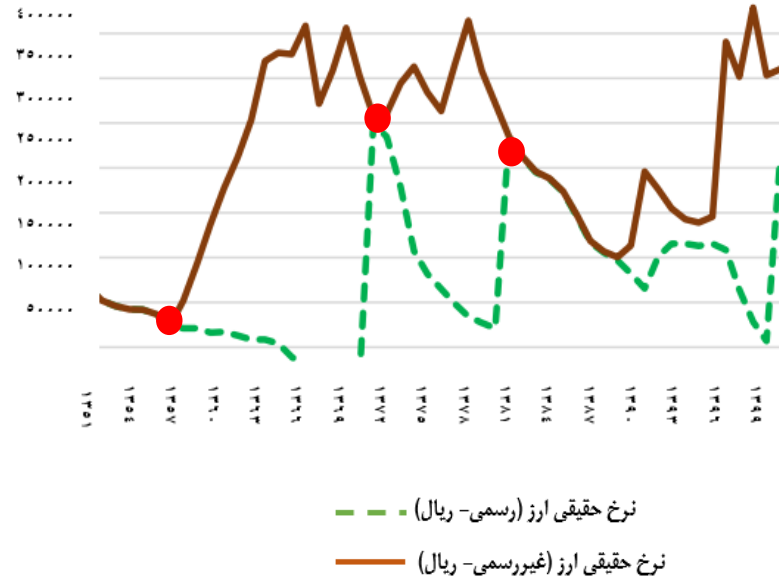
۱- همانطور که در نمودار مشخص است، تا سال ۱۳۵۷ اختلافی بین نرخ ارز حقیقی در بازار رسمی و غیررسمی وجود نداشته است.

۲- در فروردین سال ۱۳۷۲، برای اولین بار پس از انقلاب نرخ ارز تک نرخ شد که ۷ ماه بیشتر دوام نیاورد.

۳- در سال ۱۳۸۱، در دوره اصلاحات، مجدداً نرخ ارز تک نرخ شد که تا سال ۱۳۸۹ دوام آورد.

به دلیل عدم افزایش نرخ ارز به اندازه تفاوت تورم داخلی و خارجی، سیستم تک نرخ ارز دچار با شکست مواجه شد.

متوسط سالیانه نرخ حقیقی ارز (رسمی و غیررسمی) از سال ۱۳۵۱ تا ۱۴۰۱
(به قیمت های ثابت سال ۱۴۰۱)

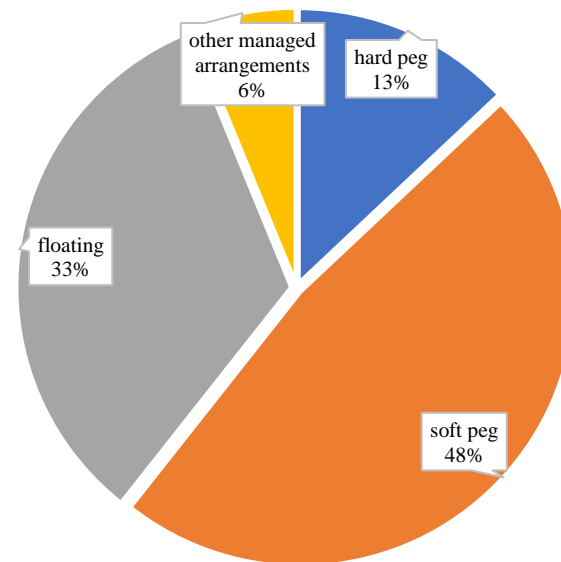
نرخ های ارز مختلف؛ دلار آمریکا- ریال

خرید حواله برای واردات کالاهای اساسی	خرید حواله برای واردات کالاهای غیر اساسی	اسکناس بازار متشکل ارزی	اسکناس آزاد	
۲۸.۲۴۴	۳۶۶.۰۰۰	۴۰۲.۰۰۰	۵۳۸.۰۰۰	۱۴۰۱/۱۲/۲۸
۲۸.۲۴۴	۳۸۵.۹۱۶	۴۲۴.۵۰۷	۵۱۴.۰۵۰	۱۴۰۲/۰۱/۳۱
۲۸.۲۴۴	۳۸۵.۰۲۵	۴۲۳.۵۲۷	۵۱۷.۴۸۰	۱۴۰۲/۰۲/۳۱
۲۸.۲۴۴	۳۷۵.۳۹۹	۴۱۲.۹۳۹	۴۸۵.۷۳۰	۱۴۰۲/۰۳/۳۱
۲۸.۲۴۴	۳۷۵.۰۹۰	۴۱۲.۵۹۹	۴۸۵.۸۱۰	۱۴۰۲/۰۴/۳۱
۰	۲.۵	۲.۶	-۹.۷	درصد تغییر نسبت به پایان سال ۱۴۰۱

ترتیبات ارزی ۱۹۰ کشور طی سالهای ۲۰۲۱-۲۰۱۳

Exchange Rate Arrangement	2021
Hard peg	25
No separate legal tender	14
Currency board	11
Soft peg	90
Conventional peg	38
Stabilized arrangement	24
Crawling peg	3
Crawl-like arrangement	24
Pegged exchange rate within horizontal bands	1
Floating	64
Floating	32
Free floating	32
Other managed arrangements	11
Total	190

طبق بررسی صندوق بین المللی پول، ترتیبات ارزی میخکوب نرم (soft peg) در سال ۲۰۲۱ رژیم ارزی غالب در بیشتر کشورها بوده است. صندوق بین المللی پول در گزارش سالانه ترتیبات و حدودیت های ارزی ۲۰۲۱، رژیم ارزی تمام کشورها را به تفصیل مورد بررسی قرار داده است.

وضعیت تعدد نرخ های ارزی در کشور

کوتاه مدت عادی ۵ درصد
کوتاه مدت ویژه سه ماهه ۱۲ درصد
کوتاه مدت ویژه شش ماهه ۱۷ درصد
بلندمدت با سررسید یکسال ۲۰/۵ درصد
بلندمدت با سررسید دو سال ۲۱/۵ درصد
بلندمدت با سررسید سه سال ۲۲/۵ درصد

سقف نرخ سود علی الحساب سالانه سپرده سرمایه گذاری
(ابلاغ در ۱۴۰۱/۱۱/۱۰)

نرخ سود سپرده ها
مصوب شورای پول و اعتبار
مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۲

سایر سیاست‌ها
مصوب شورای پول و اعتبار
مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۲

اجازه تعیین نرخ سقف دالان نرخ سود بازار بین بانکی ریالی تا حداکثر ۲۴ درصد به بانک مرکزی. (اجرا از تاریخ ۱۹ / ۱۱ / ۱۴۰۱ - مصوبه هیات عامل بانک مرکزی مبنی بر افزایش نرخ سقف دالان به ۲۴ درصد و نرخ کف به ۱۷ درصد و افزایش نرخ سیاستی به ۲۳ درصد)

نرخ سود تسهیلات عقود غیر مشارکتی بانک ها و موسسات اعتباری غیر بانکی حداکثر ۲۳ درصد و نرخ سود مورد انتظار عقود مشارکتی قابل درج در قرارداد میان بانک/موسسه اعتباری غیربانکی با مشتری معادل ۲۳ درصد تعیین شد. (ابلاغ در ۱۴۰۱/۱۱/۱۰)

اجازه انتشار اوراق گواهی سپرده عام با سررسیدهای متنوع و دوره انتشار مشخص توسط بانکها و موسسات اعتباری متقاضی واجد شرایط با اخذ مجوز انتشار از بانک مرکزی با نرخ سود علی الحساب حداکثر ۲۳ درصد سالانه. (ابلاغ در ۱۴۰۱/۱۰/۰۳ - مصوبه هیات عامل بانک مرکزی)

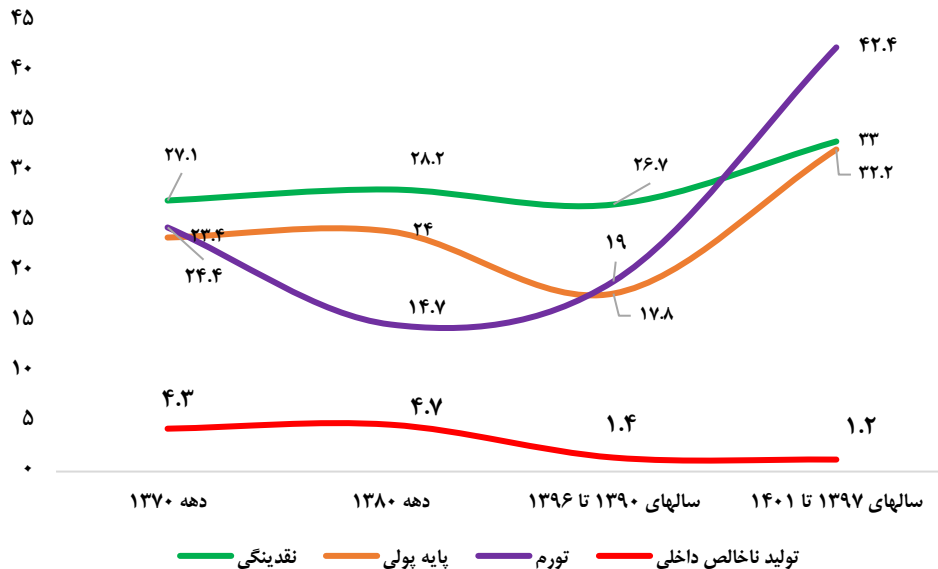
بخش دوم

نگاهی به آخرین وضعیت سایر شاخص‌های

اقتصادی

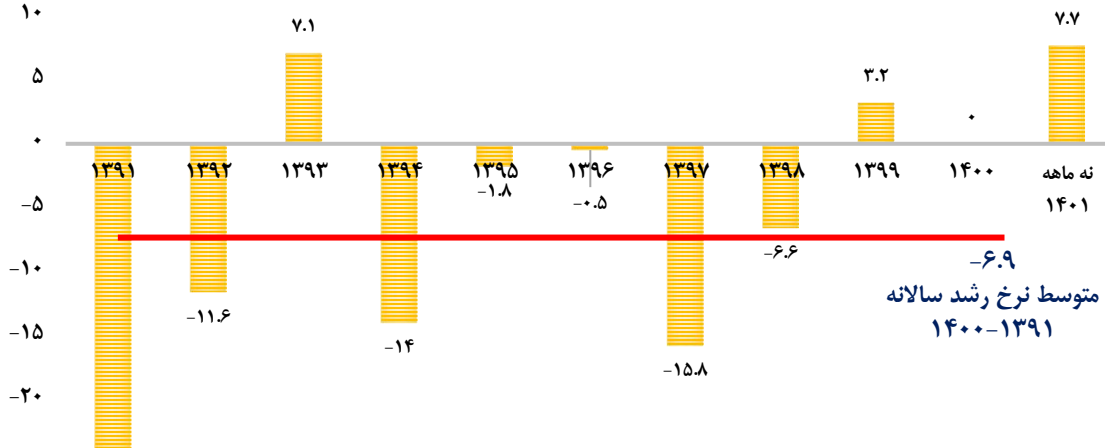

تحولات رشد میانگین سالانه متغیرهای اقتصادی (درصد)

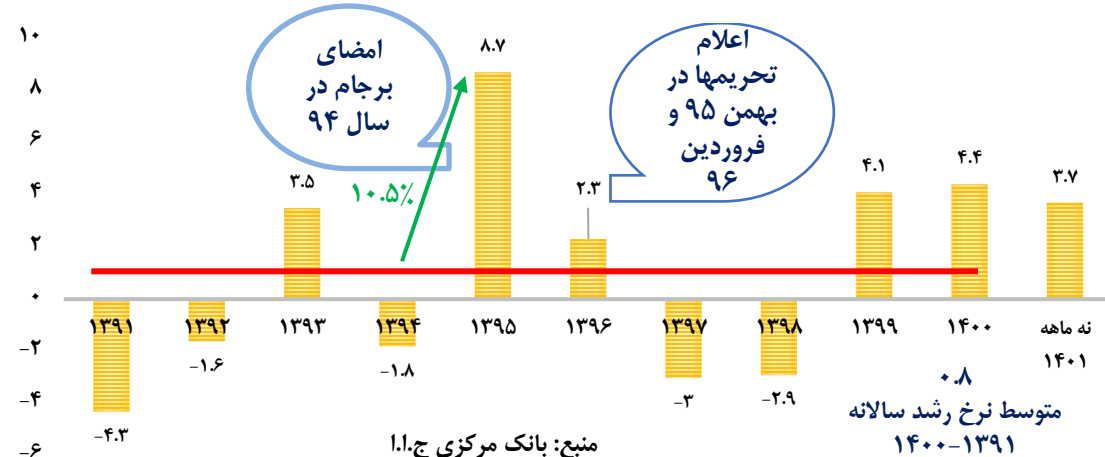

طی سالهای ۱۳۹۷ تا پایان ۱۴۰۱، شاخص تورم با رشد متوسط ۴۲.۴ درصدی در صدر قرار دارد. پس از آن دو شاخص نقدینگی و پایه پولی با متوسط رشد ۳۳ و ۳۲.۲ درصدی قرار دارند. رشد اقتصادی نیز طی دوره ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱، رشد ۱.۲ درصدی را ثبت نموده است.

رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ - درصد

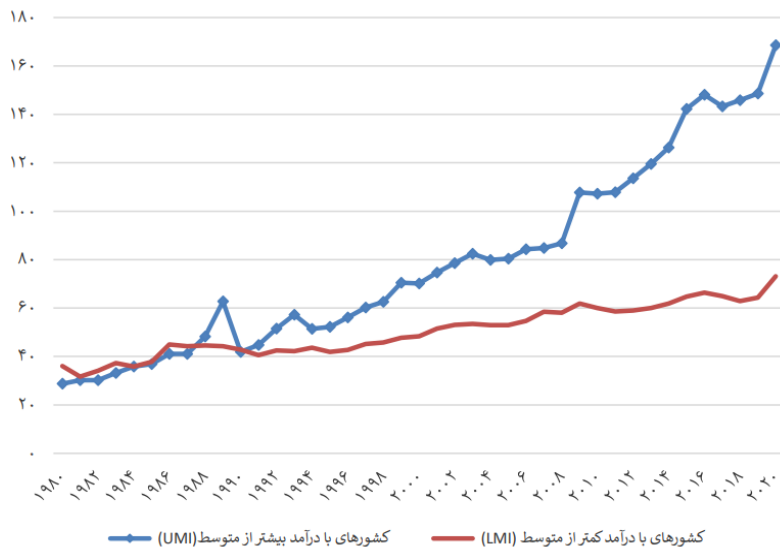
رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ - درصد

رشد تشکیل سرمایه ناخالص در سال ۱۴۰۰ صفر درصد رقم خورده است و گویای این است که به پتانسیل تولید در اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۰ هیچ افزوده نشده است. این در حالیست که در سال ۹۹ رشد این شاخص ۳.۲ درصد بوده است. چنانچه مانند دیگر سالهای دهه ۹۰ رشد سرمایه منفی یا صفر باشد، نباید در سالهای آتی انتظار رشدهای اقتصادی مثبت را داشت. زیرا تشکیل سرمایه تعیین می کند وضعیت اقتصادی در سالهای آینده چگونه باشد، چنانچه تشکیل سرمایه رشدی نداشته باشد رشد اقتصادی در سالهای بعد مناسب نخواهد بود و این متغیر موتور محرک اقتصاد محسوب می شود.

نسبت نقدینگی به تولید (درصد)

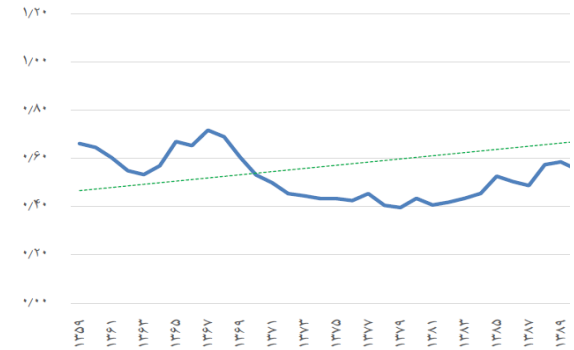
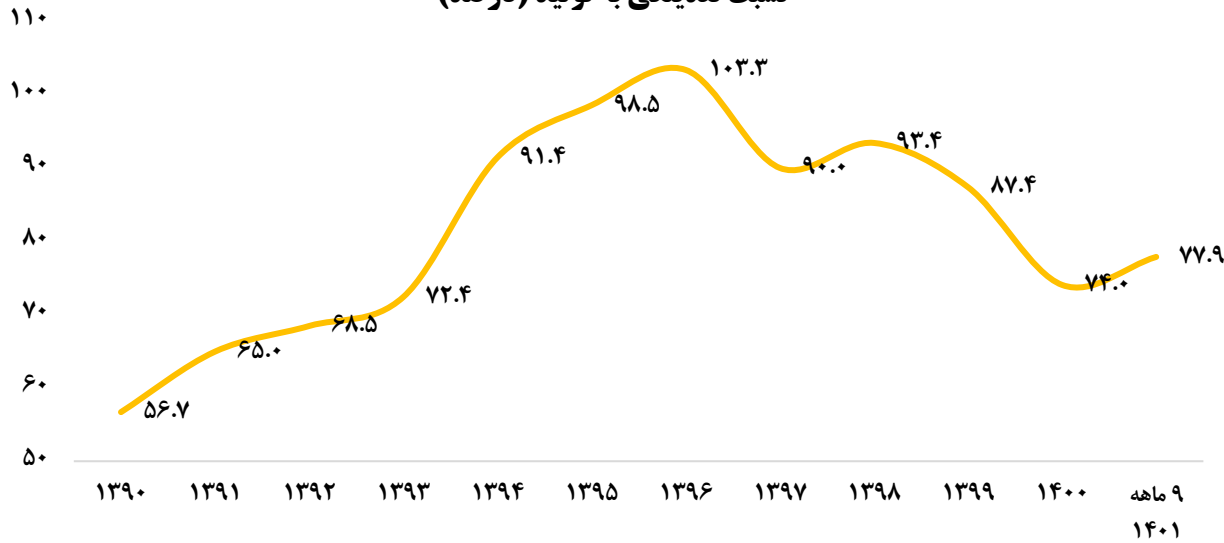
در کشورهای با درآمد بالاتر و پایینتر از متوسط

در حالیکه نسبت نقدینگی به GDP طی دهه ۱۹۸۰ تفاوت چندانی بین دو گروه کشورها نداشته است، با آغاز دهه ۱۹۹۰ واگرایی بین دو گروه آغاز شده، به نحوی که در کشورهای با درآمد بالای متوسط، نقدینگی با سرعت بیشتری از ارزش تولید آنها رشد کرده است. با توجه به اینکه علیرغم رشد شدید نسبت نقدینگی به تولید در گروه کشورهای با درآمد بالای متوسط، تورم معناداری نیز اتفاق نیفتاده است، این روند بیانگر آن است که به سبب برخورداری این کشورها از نظام مالی توسعه یافته، نقدینگی افزایش یافته در بخش حقیقی اقتصاد آنها جذب شده است. طی دوره بروز بحران مالی (۲۰۱۰-۲۰۰۸) و بروز همه گیری ویروس کرونا (۲۰۲۰-۲۰۱۹) به دلیل تزریق منابع پولی و حمایت از بخش حقیقی اقتصاد، نسبت نقدینگی به تولید با افزایش چشمگیری همراه بوده است.

نسبت نقدینگی به تولید در ایران

نسبت نقدینگی به تولید (درصد)

- پس از دوره جنگ تا اواخر سالهای دهه ۱۳۷۰ روند نزولی (حدود ۴۰٪)
- در دهه ۱۳۸۰ (آغاز فعالیت بانکهای خصوصی) افزایشی بوده
- در اواخر دهه ۱۳۸۰ به حدود ۶۰٪ که به نوعی میانگین بلندمدت نسبت نقدینگی به تولید طی سالهای ۱۳۵۹ - ۱۳۹۹ است افزایش یافته
- در آغاز دهه ۱۳۹۰ و شناسایی حسابهای موسسات اعتباری غیربانکی در شمول کل های پولی و اثرگذاری تحریم های مالی تجاری بین المللی در بخش حقیقی، این نسبت با سرعتی بیش از پیش افزایش یافت.